

TÜRKİYE
İNSAN HAKLARI VE
EŞİTLİK KURUMU

MUĞLA ULA GERİ GÖNDERME MERKEZİ ZİYARETİ

(Rapor No: 2020 / 01)

(Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulu'nun 07/01/2020 tarih ve 2020 / 13 sayılı kararında
oyçokluğu ile kabul edilmiştir)

OCAK 2020

İÇİNDEKİLER TABLOSU

KISALTMALAR	1
A. GİRİŞ.....	2
B. GENEL BİLGİLER	4
B.1. MUĞLA ULA GERİ GÖNDERME MERKEZİNE İLİŞKİN BİLGİLER.....	4
B.1.1. MERKEZİN FİZİKSEL KOŞULLARI	4
B.1.2. MERKEZ PERSONELİ.....	5
B.2. ÖZGÜRLÜĞÜNDEN MAHRUM BIRAKILAN KİŞİLER	5
C. TESPİT, GÖZLEM VE GÖRÜŞMELER	6
C.1. FİZİKSEL KOŞULLAR.....	7
C.2. ÖZGÜRLÜĞÜNDEN MAHRUM BIRAKILAN KİŞİLERE DAİR TUTUM, DAVRANIŞ VE HİZMETLERE İLİŞKİN TESPİT, GÖZLEM VE GÖRÜŞMELER ..	10
C.2.1. KAYIT	10
C.2.2. ŞİKÂYET VE TALEP MEKANİZMASININ İŞLERLİĞİ.....	10
C.2.3. PERSONEL VE YÖNETİM.....	11
C.2.4. SAĞLIK VE PSİKO-SOSYAL SERVİS HİZMETLERİ.....	11
C.2.5. DIŞ DÜNYA İLE İLETİŞİM.....	13
C.2.6. EĞİTSEL, SOSYAL, SPORTİF VE KÜLTÜREL FAALİYETLER	14
D. TAVSİYELER.....	14
D.1. Merkez İdaresine Yönelik Tavsiyeler	15
D.2. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'ne Yönelik Tavsiyeler	17
D.3. Sağlık Bakanlığı'na Yönelik Tavsiyeler	18

KISALTMALAR

AFAD	Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
APT	İşkencenin Önlenmesi Derneği
BM	Birleşmiş Milletler
CPT	Avrupa İşkencenin ve İnsanlık dışı veya Onur kırıcı Ceza veya Muamelenin Önlenmesi Komitesi
GİGM	Göç İdaresi Genel Müdürlüğü
OPCAT	İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne Ek İhtiyari Protokol
STK	Sivil Toplum Kuruluşu
TIHEK	Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu
UNHCR	Birleşmiş Milletler Mülteci Örgütü
UNICEF	Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu
UÖM	Ulusal Önleme Mekanizması
YUKK	Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu

A. GİRİŞ

1. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK); 6701 sayılı Kanunla, insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmek üzere kurulmuştur.
2. Türkiye, 14 Eylül 2005 tarihinde İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsanî veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler (BM) Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokolü (OPCAT) imzalamıştır. 2011 tarihinde onaylanarak yürürlüğe giren ve Türkiye açısından bağlayıcılık kazanan OPCAT'ın amacı: “bağımsız uluslararası ve ulusal organların, işkence ve diğer zalimane, insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele ya da cezayı önlemek için, kişilerin özgürlüklerinden mahrum bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretlerde bulunacağı bir sistem kurmaktır.”¹
3. 6701 sayılı TİHEK Kanunu'nun 9/1-ı bendi uyarınca OPCAT hükümleri çerçevesinde Ulusal Önleme Mekanizması (UÖM) olarak görev yapmak, Kurumun görevleri arasında bulunmaktadır. Kanunun 2/1-k bendine göre UÖM: “İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsanî veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol hükümleri çerçevesinde kişilerin özgürlüklerinden yoksun bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretler yapmak üzere oluşturulan sistemi” ifade etmektedir.
4. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK) da, kuruluş kanunu olan 6701 sayılı Kanunun 9'uncu maddesinin 1'inci fıkrasının (ı) bendi gereği, Ek İhtiyari Protokol hükümleri çerçevesinde ulusal önleme mekanizması (UÖM) olarak görev yapmaktadır. Bu çerçevede, aynı maddenin (j) bendinde Kurumun, özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin buldukları yerlere haberli

¹ Uluslararası Af Örgütü, Combating Torture: A Manual for Action, 1. Baskı, Londra, 2003, s. 141-142.

veya habersiz düzenli ziyaretler gerçekleştirmek görev ve yetkisine sahip olduğu ifade edilmiştir.

5. Geri gönderme merkezleri kişilerin özgürlüğünden mahrum bırakıldığı ya da koruma altına alındığı yerlerden biri olup temel dayanağını 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununda (YUKK) bulmaktadır. YUKK'un "geri gönderme merkezi" başlıklı 58'inci maddesi; "*(1) idari gözetime alınan yabancıların, geri gönderme merkezlerinde tutulacağı, (2) geri gönderme merkezlerinin İçişleri Bakanlığı tarafından işletileceği, Bakanlığın kamu kurum ve kuruluşları, Türkiye Kızılay Derneği veya kamu yararına çalışan derneklerden göç alanında uzmanlığı bulunanlarla protokol yaparak bu merkezleri işletirebileceği, (3) geri gönderme merkezlerinin kurulması, yönetimi, işletilmesi, devri, denetimi ve sınır dışı edilmek amacıyla idari gözetimde bulunan yabancıların geri gönderme merkezlerine nakil işlemleriyle ilgili usul ve esaslar yönetmelikle düzenleneceği*" hükümlerini haizdir.
6. 22 Nisan 2014 tarih ve 28980 sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren "Kabul ve Barınma Merkezleri ile Geri Gönderme Merkezlerinin Kurulması, Yönetimi, İşletilmesi, İşletirilmesi ve Denetimi Hakkında Yönetmelik" in 3/1-ç bendine göre geri gönderme merkezi; "*idari gözetim altına alınan yabancıların barındırılmaları ve kontrol altında tutulmaları amacıyla kurulan ve doğrudan işletilen veya kamu kurum ve kuruluşlarıyla, Türkiye Kızılay Derneği veya kamu yararına çalışan derneklerden göç alanında uzmanlığı bulunanlarla protokol yapılarak işletirilen merkezleri*" ifade etmektedir.
7. 6701 sayılı TİHEK Kanunu'nun 9/1-j bendinde, kurumun özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin buldukları yerlere haberli veya habersiz düzenli ziyaretler gerçekleştirmek görevini haiz olduğu ifade edilmiştir. Bu bağlamda, geri gönderme merkezlerine ziyaret gerçekleştirme TİHEK'in görev ve yetki alanına girmektedir. Bu görevin ifası kapsamında, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulunun ziyaretlerin hangi sıklıkla gerçekleştirileceğine ilişkin 19.02.2019 tarih ve 76 numaralı toplantısında alınan kararı ve 01.10.2019 tarihli Başkanlık Makamı Oluru üzerine 9 Ekim 2019 tarihinde Muğla Ula Geri Gönderme Merkezine **habersiz** bir ziyaret düzenlenmiştir.
8. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu heyetinde ... yer almıştır.

9. Bu rapor, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TIHEK) tarafından Muğla Ula Geri Gönderme Merkezine gerçekleştirilen izleme ziyareti neticesinde edinilen tespit, gözlem ve görüşmelerin ulusal ve uluslararası normlar bağlamında değerlendirilmesini ihtiva etmektedir.

B. GENEL BİLGİLER

B.1. MUĞLA ULA GERİ GÖNDERME MERKEZİNE İLİŞKİN BİLGİLER

B.1.1. MERKEZİN FİZİKSEL KOŞULLARI

10. Muğla Ula Geri Gönderme Merkezi, Göç İdaresi Genel Müdürlüğünün 14.10.2016 tarih ve 38856 sayılı onayı ile kurulmuştur. 01.11.2016 tarihinde faaliyete başlamıştır. 721,07 metrekare barınma alanına ve 88 kişilik kapasiteye sahip olan Merkez, daha önce açık ceza infaz kurumu olarak kullanılmakta olup tadilat geçirmemiştir.
11. Merkezin ısınması klima ile sağlanmakta ve Merkezde 24 saat sıcak su bulunmaktadır. Ayrıca elektrik kesintileri için jeneratör, yangına karşı ise alarm sistemi ve yangın merdiveni bulunmaktadır.
12. Merkezin iç güvenliği, özel güvenlik görevlileri tarafından sağlanırken; dış kısımda kalan bölgenin güvenliği, Jandarma tarafından sağlanmaktadır. Ayrıca, Merkez idaresi tarafından risk değerlendirmeleri yapılarak genel kolluktan destek alınmaktadır.
13. Merkezde ortak kullanım alanı olarak, avlu, yemekhane, ibadethane ve kantin bulunmaktadır. Merkezde ayrı bir kütüphane odası bulunmamakla birlikte ibadethanede kitaplıklar vardır. Avlularda masa tenisi kortu, basket potası, futbol kalesi mevcuttur.
14. Her odada banyo ve tuvalet bulunmaktadır. Merkezde toplam 7 Tuvalet ve 11 Banyo bulunmaktadır.
15. Merkezin temizliği, her gün temizlik görevlilerince sağlanmakta olup özgürlüğünden mahrum bırakılanların çamaşırları Merkezde bulunan çamaşırvhanede ücretsiz olarak yıkanmaktadır.

16. Merkezin koridorlarında toplam 8 adet ankesörlü telefon bulunmakta olup ayrıca avukat görüşme odası ve ziyaretçi odası mevcuttur.
17. Merkezde güvenlik için 25 adet kamera bulunmaktadır. Kamera kayıtları kapalı devre televizyon ofisinden (CCTV) izlenebilmektedir. Kamera kayıtları 6 aya kadar tutulabilmektedir. Ayrıca, Merkezin girişinde de yabancıların kabulü sırasında arama yapılabilmesi için X-Ray cihazı bulunmaktadır.

B.1.2. MERKEZ PERSONELİ

18. Merkez Müdür Vekili tarafından yönetilen Merkezde, 5 il göç uzmanı ve uzman yardımcısı, 4 polis memuru, bir psikolog, bir Arapça bir de Rusça tercüman olmak üzere 2 tercüman, 18 güvenlik görevlisi, 6 temizlik görevlisi ve 2 sözleşmeli personel bulunmaktadır. Kurumda çalışan kadın personel sayısı 13'tür.
19. Merkezde, Valilik Oluru ile görevlendirilen ve hafta içi 16:00-17:30 arasında hizmet veren bir doktor ve bir hemşire bulunmaktadır.
20. Mevcut personele yönelik olarak 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu çerçevesinde insan hakları ve ilk yardım eğitimi verildiği; ancak personelin işkence ve kötü muameleyi inceleme ve belgelendirme için özel bir eğitim almadığı bildirilmiştir.

B.2. ÖZGÜRLÜĞÜNDEN MAHRUM BIRAKILAN KİŞİLER

21. Merkezin kapasitesi, 88 kişidir. Merkez, deport ve sevk merkezi olarak kullanılmakta ve özgürlüğünden mahrum bırakılan yabancıların sayısı, düzensiz göç hareketlerine göre değişiklik gösterebilmekte olup ziyaret tarihi itibari ile (9 Ekim 2019), Merkezde farklı uyruklardan toplam 47 yabancı barınmaktadır. Bu uyruklar; Irak, İran, Azerbaycan, Afganistan, Özbekistan, Ukrayna vb. şeklinde sıralanmaktadır.
22. Merkezde bulunan özgürlüğünden mahrum bırakılanlar, yabancı terörist savaşçı şüphelileri ve düzensiz göçmenlerden oluşmaktadır.
23. Mevcut içerisinde, 1 engelli yabancı, 2 refakatli çocuk ve 6 kadın bulunmaktadır. Merkezde yaşlı birey ve refakatsiz çocuk bulunmamaktadır. Ziyaret sırasında, Merkezde yabancı terörist savaşçı şüphelisi olan bir engelli birey bulunmakta olup

ziyaret sonrasında bu kişinin de serbest bırakıldığı bilgisi Merkez idaresi tarafından paylaşılmıştır.

24. Merkezlere gelen ailelerin Merkezlerde bir haftadan fazla kalmamasına özen gösterildiği, refakatsiz çocuklar, hamile kadınlar ve engelliler ile cinsel yönelimi farklı olan bireylerin Merkezde tutulmamasına özen gösterildiği, diğer merkezlere sevk edildikleri veya serbest bırakıldıkları ifade edilmiştir.
25. Merkez idaresi tarafından göçmenlere hakları konusunda bilgilendirmenin yapıldığı, Merkezde kalan göçmenlerin avukatları ile görüştüğü, gönüllü olarak ülkelerine dönmek istemeleri halinde gönderildikleri; yabancı terörist savaşçı şüphelisi olanların ise Merkezde kaldığı ifade edilmiştir.
26. Merkezde en uzun kalma süresinin bir yıl olduğu, bu süre içerisinde ülkelerine dönmek istemeyen kişiler için uluslararası güvenlik tedbiri çıkarılarak talep ettiği bir üçüncü ülkeye gönderilmelerinin sağlandığı ifade edilmiştir.
27. Merkeze gelen göçmenlerin kolluk kuvvetleri tarafından getirildiği, X-Ray arama cihazından geçirildiği, üst aramasının sağlık servisinde tek giyimlik önlüklerle detaylı olarak yapıldığı ifade edilmiştir.

C. TESPİT, GÖZLEM VE GÖRÜŞMELER

28. Ziyaret öncesinde TİHEK heyeti tarafından, TİHEK ve ulusal önleme mekanizması hakkında bilgi verilmiş ve Merkez Müdür Vekili ile görüşülerek Merkez hakkında genel bilgi alınmıştır. Sonrasında ziyaret heyeti tarafından havalandırma alanları, yemekhane, ibadethane ve kantin gibi ortak alanlar incelenmiş, ardından koğu dışında ve koğuşlarda bulunan özgürlüğünden mahrum bırakılanlarla görüşme yapılarak bu kişilerin şikâyet ve talepleri dinlenmiştir. Merkez personeli ile yapılan görüşmenin ardından, Merkez Müdür Vekili ve Muğla İl Göç İdaresi Müdür Vekili ile tekrar bir araya gelinerek heyetin gözlemleri ile özgürlüğünden mahrum bırakılanların talep ve şikâyetlerinin idareye aktarılması ile ziyaret sonlandırılmıştır.

C.1. FİZİKSEL KOŞULLAR

29. Merkezin fiziksel koşulları ve yaşam alanları incelendiğinde; özgürlüğünden mahrum bırakılanların; uyrukları, güvenlik açısından risk durumları, idari gözetim altına alınma gerekçesi ve cinsiyetleri gibi hususların göz önünde bulundurularak yerleştirildiği gözlemlenmiştir.
30. Merkezde barındırılanların tutuldukları bölümler odalar şeklinde tasarlanmıştır. Merkezde özgürlüğünden mahrum bırakılanların kaldıkları 6 tane oda ve 4 avlu bulunmakta olup 1. oda 10, 2.oda 18, 3.oda 16, 4.oda 20, 5.oda 2, 6.oda 8 kişiliktir. Odalarda genel olarak ranzalar ve eşya dolapları, masa ve sandalyeler bulunmakta olup her bir kişi için mevsimine uygun örtünme eşyası ve dolap bulunduğu ve odaların ferah ve yeterli doğal aydınlatma ve havalandırma alanlarına sahip olduğu görülmüştür.
31. Merkezdeki odalarda, toplam 7 adet tuvalet ve 11 adet banyo bulunmaktadır. Ancak, kadın göçmenlerin kaldığı koğuştta iki adet banyodan birinin bozuk olduğu gözlemlenmiştir.
32. Merkezde, engelliler için uygun oda veya engelli tuvaleti bulunmamaktadır. Merkeze gelmeden önce yaşadığı olay nedeni ile engelli durumunda olan ve bir bacağında damar problemi olduğunu ifade eden bir yabancı, engelli tuvaleti olmadığı için özellikle tuvaletlerde sorun yaşadığını ifade etmiştir. Bu husus, idare ile yapılan görüşmede dile getirilmiş olup söz konusu engelli bireyin ziyaret sonrasında bir tarihte serbest bırakıldığı bilgisi paylaşılmıştır.
33. Merkezde 24 saat sıcak su verilmekte olup görüşme yapılan kişiler de bu konudaki memnuniyetlerini dile getirmişlerdir. Öte yandan, görüşme yapılan kişiler, banyo kapılarının kilitli olmamasından dolayı banyoda iken kendilerini güvende hissetmediklerinden yakınmışlardır. Bu husus idare ile paylaşılmış ve idare tarafından sorunun çözümü için gerekli düzenlemelerin yapılacağı belirtilmiştir.

34. Merkezde çamaşırhane bulunmaktadır ve talep edilmesi halinde süre sınırı konulmaksızın çamaşırların yıkandığı ifade edilmiştir.
35. Görüşme yapılan kişilerden bazıları, odalarda ayna bulunmamasından duydukları rahatsızlıkları dile getirmişlerdir. Ayrıca, özgürlüğünden mahrum bırakılanlar, Merkeze ilk geldiklerinde kendilerine verilen nevresim takımları ve çarşafların temiz olmadığını iddia etmişlerdir.
36. Merkezin temizliği, temizlik görevlilerince ve kendi istekleri doğrultusunda Merkezde kalan kişilerce yapılmaktadır. Özgürlüğünden mahrum bırakılanlar için kişisel hijyen malzemeleri Göç İdaresi Genel Müdürlüğünden veya Muğla İl Göç İdaresi Müdürlüğünden temin edilmektedir. Merkezde tutulan kişilerden bazılarının şampuan içerek intihar girişiminde bulunması nedeniyle Merkezde şampuan kullanımının yasaklandığı ve kişilerin yalnızca sabun kullanabildiği Merkez idaresi tarafından dile getirilmiştir. Görüşme yapılan kişiler ise, özellikle kadınlar için hijyen ürünlerinin bulunmamasından ve şampuan yasağından duydukları rahatsızlığı dile getirmişlerdir. Konunun ziyaret heyeti tarafından idare ile paylaşılması ve gerekli tedbirlerin alınarak kadınlar için hijyenik ürünlerin ve şampuan temininin sağlanması tavsiyesi üzerine, ziyaret sonrasında Merkez idaresi tarafından küçük şişelerde şampuan siparişinin verilmiş olduğu ve kadınların özel ihtiyaç duydukları hijyen ürünlerinin Kızılay'dan talep edilmiş olduğu ve ayrıca kantinde firma tarafından tedarik edileceği bilgisi verilmiştir.
37. Merkezde ortak kullanım alanı olarak yemekhane, avlu ve ibadethane bulunmaktadır.
38. Merkezde herhangi bir spor veya faaliyet salonu bulunmadığı, ancak odalardan açılan ve havalandırma alanı olarak kullanılan avlularda masa tenisi kortu, basket potası, futbol kalesi mevcut olduğu gözlemlenmiştir.
39. Merkez açık ceza infaz kurumu olarak inşa edildiğinden ve daha önce bu amaçla kullanıldığından, özgürlüğünden mahrum bırakılan yabancıların havalandırma alanı olarak kullandıkları avluların tel ile kaplı olduğu görülmüştür. Görüşme yapılan kişiler, söz konusu tellerden duydukları rahatsızlığı dile getirmişler ve kendilerini hapisanede gibi hissettiklerinden yakınmışlardır.

40. Merkezde bir adet yemekhane bulunmaktadır. Merkezde her koğuş ayrı ayrı olarak yemekhanede yemek yemektedir. Bir arada olmak istemeyenlerin ayrı kalması sağlanmaktadır. Yemek için ihale ile bir yemek firması ile anlaşılmış olduğu ve Merkezde bulunanlara günde üç öğün ücretsiz yemek sağlandığı ve içme suyunun da günde üç öğün yemekle birlikte verildiği ifade edilmiştir. Yemeklerin seçimi ve dağıtımında, Merkezde kalan kişilerin sağlık durumunun göz önünde bulundurulduğu, bu hususa yemek firması ile yapılan sözleşmede özellikle yer verildiği, Merkezde diyetisyen ve gıda mühendisi bulunmamakla birlikte İl Müdürlüğü tarafından yapılan ihalelerde yemek şirketlerinde gıda mühendisi olması şartı arandığı ve yapılan anlaşma gereği gıda mühendislerinin öğünlerde kalori hesabı yaptıkları, isteğe bağlı olarak diyet menülerin çıkarıldığı ve ayrıca çocuklar için özel yemek verildiği Kurum idaresi tarafından dile getirilmiştir.
41. Kendileri ile görüşme yapılan kişiler, sürekli aynı yemeklerin çıktığını, yemeklerin yetersiz, çok baharatlı ve yağlı olduğunu, ekmeklerin bayat geldiğini iddia etmişler ve diyet beslenmelerine dikkat edilmediğinden yakınmışlardır. Örneğin, bir kişi kolesterol rahatsızlığı bulunduğunu ancak yemekler yağlı geldiği için yiyemediğini, başka bir kişi ise kalp rahatsızlığı nedeniyle kısa bir süre önce ameliyat olmasına rağmen kendisine özel yemek çıkmadığını belirtmiştir. Söz konusu iddialar, ziyaret heyeti tarafından Merkez idaresi ile paylaşılmış ve bu şikayetler ve taleplerle ilgili gereken takiplerin yapılacağı ve gerekli düzenlemelerin yapılacağı ifade edilmiştir.
42. Merkezin duvarlarında özgürlüğünden mahrum bırakılan kişilerin hak ve özgürlükleri ile merkez kurallarına ve yasaklarına ilişkin çok dilde hazırlanmış olan bilgilendirme afişlerinin asılı olduğu gözlenmiştir.
43. Merkezlerde kantin hizmeti sağlanmakta olup, kantindeki ürünlere ilişkin fiyat listelerinin çok dilde hazırlandığı görülmüştür. Kendileri ile görüşme yapılan kişiler, kantin fiyatlarını çok pahalı bulduklarını ifade etmişlerdir.

C.2. ÖZGÜRLÜĞÜNDEN MAHRUM BIRAKILAN KİŞİLERE DAİR TUTUM, DAVRANIŞ VE HİZMETLERE İLİŞKİN TESPİT, GÖZLEM VE GÖRÜŞMELER

C.2.1. KAYIT

44. Merkeze alınan kişilerin kayıt işlemlerinde izlenen prosedür; genel kolluğun yabancıyı teslimi, Geri Gönderme Merkezinin yabancıyı kabulü, karar alma, fotoğraf çekimi, parmak izi işlemleri, verilerin Göç.Nete girilmesi ve yabancının dosyasının oluşturulması şeklindedir.
45. Merkeze girişte üst arama işlemi özel güvenlik görevlisi tarafından genel kolluk refakatinde merkezin kabul bölümünde gerçekleştirilmekte ve üst arama tutanağı düzenlenmektedir. Kişilerin üzerlerinden çıkan ve merkeze dayalı kapı ve X-Ray cihazından geçmeyen yasaklı ve kıymetli eşyaların emanete alındığı, kayıt işlemlerinin Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (GİGM) ’nün “Geri Gönderme Merkezlerinde Uygulanacak Yönerge”sine ve yine GİGM tarafından gönderilen “Ön Değerlendirme Formu”na göre yapıldığı belirtilmiştir.

C.2.2. ŞİKÂYET VE TALEP MEKANİZMASININ İŞLERLİĞİ

46. Merkez yönetimi tarafından, Merkezde herhangi bir ölüm, firar, isyan gibi vaka ile adli veya idari bir vaka yaşanmadığı bildirilmiştir.
47. Merkezde, tutulanların istek ve şikayetlerini iletebilmesi için dilek ve şikayet kutuları bulunmakta olup şikayet kutularının her ay açılarak gerekli değerlendirmelerin yapıldığı, ayrıca Merkezde kalan kişilerin istedikleri zaman Merkez idaresi ve personeliyle görüşebildiği yönetim tarafından dile getirilmiştir. Merkez İdaresi ayrıca, özgürlüğünden mahrum bırakılan yabancılar tarafından dilekçe ile yapılan müracaatlara hukuki süreler içerisinde en kısa sürede geri dönüş yapıldığını dile getirmişlerdir. Özgürlüğünden mahrum bırakılan erkekler bu hususu doğrularken, Merkezde tutulan kadınlar isteklerini Merkez idaresine iletmekte zorlanabildiklerini ve zaman zaman geri çevrildiklerini ifade etmişlerdir.
48. Özellikle yabancı terörist savaşçı şüphelisi olarak Merkezde tutulan kişiler, oturma ve çalışma izinlerinin bulunmasına rağmen, mevcut durumları, özgürlüğünden mahrum

bırakılma nedenleri ve gelecekleri hakkında yeterince bilgilendirilmediklerini iddia etmişlerdir. Bu kişiler, avukatları olması halinde onlarla görüşebileceklerini ancak avukat ücretinin çok pahalı olması nedeni ile avukatlık hizmetlerinden yararlanamadıklarını ve kendilerini savunamadıklarını ifade etmişlerdir.

C.2.3. PERSONEL VE YÖNETİM

49. Ziyaret sırasında gerçekleştirilen görüşmelerde özgürlüğünden mahrum bırakılan kişilerin Merkez yönetiminin ve personelin kendilerine yönelik olumlu yaklaşımından memnuniyet duyduğu gözlemlenmiş, Merkezde olası bir işkence, kötü muamele, aşağılayıcı ceza veya muamele iddiasıyla karşılaşılmamıştır.
50. Merkezde çeşitli branşlarda görev yapan toplam 40 personel bulunmaktadır. Öte yandan, Merkezin bir deport ve sevk merkezi olması nedeniyle, Merkezde tutulan kişilerin sürekli bir devinim halinde olduğu ve personel sayısının yeterli olmadığı ve personelde genel bir yıpranmışlık halinin hakim olduğu gözlemlenmiştir. Personel eksikliği nedeniyle mevcut personelin fazla mesai yapmak zorunda kaldığı ve fazla mesai izin ve ücretlerinin verilmesi konusunda sıkıntılar yaşanabildiği belirtilmiştir.
51. Merkezde Arapça ve Rusça dillerinde iki tercüman bulunmakla birlikte, Merkezde tutulan yabancıların uyruklukları da dikkate alındığında bir Farsça tercümana da ihtiyaç duyulduğu tespit edilmiştir. Nitekim, bu husus Merkez idaresi tarafından da doğrulanmış, gerekli girişimlerde bulunulduğu ancak bir sonuç alınmadığı dile getirilmiştir.

C.2.4. SAĞLIK VE PSİKO-SOSYAL SERVİS HİZMETLERİ

52. Merkeze ilk girişte, kişi darp/cebir raporu, sağlık raporu ve bulaşıcı hastalık raporu ile teslim alınmaktadır.
53. Merkezde, Valilik Oluru ile görevlendirilen ve hafta içi 16:00-17:30 arasında hizmet veren bir doktor ve bir hemşire bulunmaktadır. Merkez idaresi tarafından, özgürlüğünden mahrum bırakılan kişilerin muayenelerinin bu kişilerce yürütülmekte

olduğu ve acil durumlar ile gerekli görülmesi halinde 112 Acil Servis aracılığı ile jandarma kuvvetleri ile hastane sevklerinin yapıldığı ifade edilmiştir. Merkezde bir revir bulunmakta olup acil vakalarda ilk müdahale ilk yardım sertifikası olan güvenlik görevlilerince yapılmakta ve derhal 112 Acil Servis aranmaktadır.

54. Merkez idaresi tarafından ayrıca, Merkezde bulaşıcı/salgın hastalık olmadığı, bulaşıcı hastalıkların önlenmesi için 10 günde bir ilaçlama yapıldığı ifade edilmiştir.
55. Zaman zaman serbest bırakılma isteklerinin gerçekleştirilmesi için kendisine zarar verme eğiliminde olan kişiler olduğu ve bu kişilere gerekli sağlık müdahalelerinin yapıldığı, Merkez idaresi tarafından dile getirilmiştir. Görüşme yapılan kişiler, rahatsızlanmaları durumunda doktora gidebildiklerini ve bu konuda herhangi bir sorun yaşamadıklarını dile getirmişlerdir.
56. Ziyaret heyeti tarafından yapılan incelemede, Merkezde yataklı tedavi odasının bulunmadığı, revir olarak kullanılan odanın ise masa ve sandalyeden oluştuğu ve daha çok doktor odası olarak kullanıldığı ve revir hizmetlerinin sunulması için gerekli donanımlara sahip olmadığı görülmüştür. Ayrıca, Merkezde sürekli görevli bir sağlık personeli ve diş hekiminin olmamasının ve Valilik tarafından görevlendirilen doktor ve hemşirenin de mesai saati bitimine yakın bir saatte günde yalnızca bir buçuk saat gibi bir süre için hizmet vermesinin, sağlık hizmetlerinin etkin ve yeterli bir biçimde yerine getirilmesi için uygun bir ortam oluşturmadığı değerlendirilmiştir.
57. Merkezde, bir psikolog görev yapmakta olup ayrıca İl Müdürlüğünde görevli bir sosyal çalışmacı da geçici görevli olarak Merkezde görev alabilmektedir.²
58. Merkez idaresi tarafından, psikoza olduğu tespit edilen kişilerin barındırılmadığı ve diğer merkezlere sevk edildikleri ifade edilmiştir.
59. Merkezde tutulan kişilere yönelik olarak psikolog tarafından psiko-sosyal destek sağlanmaktadır.
60. Kendileri ile görüşme yapılan göçmenler, kurum psikoloğu ile görüşebildiklerini ve psikiyatrik tedavilerinin takip edildiğini ifade etmişlerdir.

² Merkez psikoloğunun ziyaret esnasında izinli olması nedeni ile merkezde uygulanan psiko-sosyal faaliyetlere ilişkin olarak psiko-sosyal servis personeli ile bir görüşme yapılamamıştır.

C.2.5. DIŞ DÜNYA İLE İLETİŞİM

61. Sivil toplum kuruluşlarının Merkezde kalanları ziyaret etme süreçlerinin Geri Gönderme Merkezi Yönergesi'ne göre yapıldığı, ayrıca iki ayda bir defa olmak üzere aralarında sivil toplum temsilcilerinin de bulunduğu Vali Yardımcısı başkanlığındaki bir komisyonun Merkezde kalanları ziyaret ettiği ve Merkez koşullarını izledikleri bildirilmiştir.
62. Merkez idaresi tarafından ayrıca, Merkezde 8 adet ankesörlü telefon bulunduğu, özgürlüğünden mahrum bırakılanların her gün telefonla görüşebildikleri, telefon görüşmelerinin tutanak altına alındığı, telefon kartlarının kantinden temin edildiği, maddi gücü yetersiz kişilere ise Göç İdaresi Genel Müdürlüğünden gönderilen kartların ücretsiz bir biçimde verildiği dile getirilmiştir.
63. Görüşme yapılan kişiler ise, haftada yalnızca 3 kez telefon görüşmesi yapabildiklerini, görüşme süresinin yetersiz olduğunu, telefon kartlarının temininde sıkıntı yaşadıklarını iddia etmişlerdir.
64. Merkezde, Geri Gönderme Merkezi Yönergesi'ne göre, kişilerin akraba ve diğer ziyaretçileriyle görüşebilecekleri bir ziyaret odası ve avukatlarıyla görüşebilecekleri bir avukat odası bulunmaktadır. Her ne kadar aile yakınları ve avukat ziyaretinin önünde bir engel olmasa da görüşme yapılan kişiler, uzak şehirlerde veya farklı ülkelerde yaşamaları ve maddi imkansızlıklar nedeniyle yakınlarının ziyarete gelemediklerini ve bu nedenle yüz yüze görüşme imkânlarının olmadığını dile getirmişlerdir.
65. Ziyaret sırasında, Merkezde kalanların dış dünya ile iletişiminin son derece sınırlı olduğu görülmüştür. Özgürlüğünden mahrum bırakılanların dış dünya ile iletişimde kalmasını sağlayacak bir televizyon ve gazete yayını olmadığı tespit edilmiştir. Bu hususun ziyaret heyeti tarafından Merkez idaresi ile paylaşılması üzerine, ziyaretle birlikte gerekli değerlendirmelerin yapıldığı ve Merkez yemekhanesinde yabancı dilde yayınlar da dahil olmak üzere televizyon hizmeti sunulmaya başlandığı bilgisi Merkez idaresi tarafından Kurumumuzla paylaşılmıştır.

C.2.6. EĞİTSEL, SOSYAL, SPORTİF VE KÜLTÜREL FAALİYETLER

66. Merkezde kalan özgürlüğünden mahrum bırakılanlar, her gün 10:00-22:00 saatleri arasında, günde 12 saat havalandırma imkanından faydalanmaktadırlar.
67. Merkez idaresi tarafından, Merkezde herhangi bir eğitim veya kurs faaliyeti yürütülemediği, ancak psikolog ve sosyal çalışmacı tarafından satranç turnuvası ve masa tenisi turnuvası gibi etkinlikler düzenlendiği ifade edilmiştir.
68. Görüşme yapılan özgürlüğünden mahrum bırakılanların en çok şikayet ettikleri hususlardan birinin sosyal, kültürel ve sportif faaliyetlerin yetersizliği olduğu görülmüştür. Bu husus ziyaret heyeti tarafından da tespit edilmiştir. Nitekim, ziyaret sırasında Merkezde, kişilerin boş zamanlarını değerlendirebilmeleri için bir spor salonu veya sosyal- kültürel aktivite salonu bulunmadığı görülmüştür. Merkezde sosyal, kültürel ve sportif faaliyetlere ilişkin olarak yalnızca, özgürlüğünden mahrum bırakılanların odalarından açılan ve havalandırma alanı olarak kullanılan avlularda masa tenisi kortu, basketbol potası ve futbol kalesi bulunduğu ve bunların da bir kısmının gerekli malzemeden yoksun olduğu görülmüştür.
69. Merkezde bir adet ibadethane bulunmakta olup bu ibadethane içinde kitaplık da bulunmaktadır. İnceleme sırasında, söz konusu kitaplığın farklı dillerde kitap ihtiva etmekle birlikte, kitap sayısı ve çeşitliliği açısından çok sınırlı ve yetersiz olduğu görülmüş olup bu husus görüşme yapılan kişilerce de dile getirilmiştir.
70. Merkezin, ayrıca, ailesiyle birlikte Merkezde bulunan çocuklara yönelik olarak da herhangi bir aktivite ve eğitim faaliyeti sunma imkanlarından yoksun olduğu gözlemlenmiştir. Konuya ilişkin olarak, Merkez idaresi tarafından çocuklara yönelik bir oyun parkı kurulacağı bilgisi paylaşılmıştır.

D. TAVSİYELER

71. Merkez Müdür Vekilinin ve Merkezde görev yapan personelin hem özgürlüğünden mahrum bırakılan kişilerle hem de ziyaret heyeti ile iletişime ve iş birliğine açık ve olumlu yaklaşımları ziyaret heyeti tarafından olumlu karşılanmıştır. Bu bağlamda, görüşme yapılan özgürlüğünden mahrum bırakılanların yönetim ve personelden duydukları memnuniyet, herhangi bir işkence ve kötü muamele iddiasının

bulunmaması, özgürlüğünden mahrum bırakılan yabancıların sınır dışı ve serbest bırakma işlemlerinin ivedilikle tamamlanması, özellikle engelliler, yaşlılar, cinsel yönelimi farklı olan bireyler ve hamile kadınlar gibi kırılgan gruplar ile ailelerin Merkezde tutulma sürelerinin bir haftayı geçmemesi konusunda gösterilen hassasiyet ve refakatsiz çocukların Merkezde barındırılmayarak derhal Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü'ne sevk edilerek koruma altına alınmalarının sağlanması iyi uygulama örnekleri olarak değerlendirilmiştir. Ayrıca, Merkezde kalan kişilerin günde 12 saat aralıksız olarak açık havaya erişim imkanlarından faydalandırılması, ziyaret sonrasında alıkonular için TV izleme imkanı sunulması, şampuan yasağıyla ilgili şikayetler dikkate alınarak alternatif çözümler üretilmesi ve Merkez idaresi tarafından sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliğine önem verilmesi memnuniyetle karşılanmıştır.

D.1. Merkez İdaresine Yönelik Tavsiyeler

72. Çeşitliliği alıkonulma süresinin uzunluğuna göre değişmekle birlikte, eğitim, açık hava egzersizleri, çalışma, boş zaman aktiviteleri ve kültürel ya da dini gereklilikleri yerine getirme gibi faaliyetler, özellikle uluslararası standartlar göz önünde bulundurulduğunda, mülteci, sığınmacı veya göçmenlerin alıkonuldukları yerlerde yürütülmesi elzem faaliyetlerdir. Kişilerin alıkonulma süresi ne kadar uzun olursa, onlara sunulacak faaliyetlerin de o ölçüde geliştirilmesi gerekmektedir.³ Ziyaret sırasında, Merkezin sosyal, kültürel ve sportif faaliyetler için uygun alanlara sahip olmadığı ve bu nedenle de bu faaliyetlerin yürütülemediği tespit edilmiştir. Özgürlüğünden mahrum bırakılanların sağaltımlarının yapılması için, kişinin yalnız kalmaması, boş zamanlarını aktif değerlendirmesi gerektiği anlayışıyla Merkezin sosyal, kültürel ve sportif faaliyet sayısının ve imkanının artırılması ve Merkeze farklı dillerde ve her yaştan gruba yönelik, zengin içerik ve sayıda kitap temin edilmesi gerektiği değerlendirilmektedir.
73. BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşmenin 3'üncü maddesinde yer alan "Kamusal ya da özel sosyal yardım kuruluşları, mahkemeler, idari makamlar veya yasama organları

³ Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi 7 Nolu Genel Raporu, CPT/Inf (97) 10, 1997, Paragraf 29.

tarafından yapılan ve çocukları ilgilendiren bütün faaliyetlerde, çocuğun yararı temel düşüncedir.” düzenlemesinde ve benzer şekilde Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında yer verilen “çocuğun üstün menfaati” ilkesi ve Çocuk Hakları Sözleşmesi’nin 31’inci maddesindeki “*Taraf Devletler çocuğun dinlenme, boş zaman değerlendirme, oynama ve yaşına uygun eğlence (etkinliklerinde) bulunma ve kültürel ve sanatsal yaşama serbestçe katılma hakkını tanurlar.*” hükmü gözetilerek çocuklar için daha fazla etkinlik olanağı sağlanarak çocukların kendilerini geliştirmelerini mümkün kılacak olanaklar yaratılması gerektiği değerlendirilmektedir.

74. Merkezde tutulanların telefon görüşmesi imkânından yararlandırılırken görüşme sürelerinin dış dünya ile teması sürdürebilecek düzeyde olması, özellikle aileleri Merkez dışında olan kişilerin aileleri ile bağlarını, gerekirse ailelerine yakın bir Merkeze yerleştirilmeleri suretiyle koruyabilmeleri için gerekli tedbirlerin alınması gerekmektedir.⁴
75. Ziyaret sırasında, Merkezde engelliler için uygun bir oda bulunmadığı ve mevcut odalardaki tuvalet ve banyolarda da engelli tutamaçlarının bulunmadığı, dolayısıyla Merkezin özgürlüğünden mahrum bırakılan engelliler açısından erişilebilirliğinin sağlanmadığı gözlemlenmiştir. Birleşmiş Milletler Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme’nin “Tanımlar” kenar başlıklı 2’nci maddesi ile 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu’nun “Tanımlar” kenar başlıklı 2’nci maddesinin (i) bendinde “makul düzenleme⁵” kavramı yer almaktadır. Ayrıca, Kabul ve Barınma Merkezleri ile Geri Gönderme Merkezlerinin Kurulması, Yönetimi, İşletilmesi, İşlettirilmesi ve Denetimi Hakkında Yönetmelik’in “Merkezlerde verilecek hizmetler” başlıklı 14’üncü maddesinde, “d) *Özel ihtiyaç sahiplerine uygun alanların tahsis edilmesi*”, Merkezlerde verilecek hizmetler arasında sayılmıştır. Her ne kadar, Merkezde engelli bireylerin uzun süre tutulmamasına özen gösterilse de ziyaret sırasında görüldüğü gibi Merkezde engelli bireyler bulunabilmektedir. Bu çerçevede, engelli bireylerin Merkezde yaşayabilecekleri sıkıntılar göz önünde bulundurularak

⁴ TİHEK, *Gaziantep Geri Gönderme Merkezi Ziyareti Raporu*, Rapor No: 2019/05, para.94.

⁵ Buna göre makul düzenleme, “engellilerin insan haklarını ve temel özgürlüklerini tam ve diğer bireylerle eşit şekilde kullanmasını veya bunlardan yararlanmasını sağlamak üzere belirli bir durumda ihtiyaç duyulan, ölçüsüz veya aşırı bir yük getirmeyen, gerekli ve uygun değişiklik ve düzenlemeleri ifade eder.”

söz konusu kişiler için makul düzenlemelerin yapılması, Merkezde engellilerin kullanımına uygun bir oda tahsis edilmesi ve/veya mevcut tuvalet ve banyoların erişilebilirliğinin sağlanması için uygun önlemlerin alınması gerektiği değerlendirilmektedir.

76. Yemek temin edilen firma ile görüşülerek yemekhanede verilen yemeklerin diyetli beslenmeye ve kaliteli olmasına dikkat edilmesinin ve diyet listesi hazırlanırken, özgürlüğünden mahrum bırakılanların yaşları, sağlık durumları, fiziksel durumları, din ve kültürel yapılarının dikkate alınması ve özel diyet gerektiren durumların daha yakından takip edilmesinin uygun olacağı değerlendirilmektedir.
77. Koğuş içinde ve banyolarda kırılmaz ayna takılması, özgürlüğünden mahrum bırakılanların mahremiyetlerine saygı çerçevesinde banyo kapılarının kilitlemesi için gerekli önlemlerin alınması, nevresim takımları ve yastıkların kişilere ivedilikle teslim edilmesi ve verilen nevresim takımlarının ve yastıkların temiz olmasına özen gösterilmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

D.2. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'ne Yönelik Tavsiyeler

78. Merkezin açık ceza infaz kurumu olarak tasarlandığı ve daha önce bu amaçla kullanıldığı ve hiçbir tadilat geçirmediği göz önünde bulundurulduğunda, mevcut alanın fiziksel olarak eksiklikleri olduğu ve kapsamlı bir tadilata ihtiyaç duyulduğu değerlendirilmektedir.
79. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü tarafından Geri Gönderme Merkezlerinde görev yapmakta olan uzman ve uzman yardımcıları başta olmak üzere bütün personele yönelik olarak hazırlanan eğitim müfredatına işkence ve kötü muameleyi inceleme ve belgeleme eğitiminin dahil edilmesi gerektiği değerlendirilmiştir.
80. Merkezde personel eksikliği bulunmasından dolayı var olan personelin kapasite üstü görev yaptığı gözlemlendiğinden personel eksikliğinin giderilmesinin ve geri gönderme merkezlerinde bulunan özgürlüğünden mahrum bırakılanların uyrukları da göz önünde bulundurularak Merkezde bir Farsça tercüman görevlendirilmesinin uygun olacağı değerlendirilmektedir.

81. Uygulama alanlarının yoğun ve zorlayıcı olmasından dolayı, personelin psikolojik yıpranma riski göz önünde bulundurularak 25.10.2017 tarihli Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Taşra Teşkilatı Birimleri Görev ve Çalışma Yönergesinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönergenin “İl Göç İdaresi Müdürlüğü Personelinin Geri Gönderme Merkezlerinde Görevlendirilmesi” başlıklı 8/A maddesi gereğince “(b) Her altı ayda bir geri gönderme merkezlerinde en uzun süre çalışan il göç uzmanı/yardımcısı personelden başlamak üzere mevcut il göç uzmanı/yardımcısı personelin dörtte birinin görev yerlerinin il göç idaresi müdürlüğünde en uzun süre çalışan il göç uzmanı/yardımcısı ile karşılıklı olarak değiştirilmesi” ve “(e) Mesai sonrasında, hafta sonlarında ve resmi tatillerde geri gönderme merkezi personelinin yanı sıra il müdürlüğünde çalışan her personelin merkezde nöbet tutmalarının sağlanması ve toplam her 8 saat nöbet için bir günlük izin verilmesi” hükümlerinin uygulanmasının uygun olacağı değerlendirilmektedir.

D.3. Sağlık Bakanlığı’na Yönelik Tavsiyeler

82. CPT’ye göre; özgürlüğünden mahrum bırakılan kişilere sunulan sağlık hizmetlerinin, toplumdaki hastalara sunulan hizmetlerle eşdeğer standartlara sahip olması gerekmektedir.⁶ Merkezde sürekli görev yapan bir sağlık memuru olmadığı ve Valilik tarafından görevlendirilen bir doktor ve hemşirenin de hafta içi günlerde yalnızca bir buçuk saat hizmet verdiği görülmüştür. Yine CPT’ye göre, alıkonulan göçmenler için tüm merkezlerde, asgari olarak, geçerli yetkinliğe sahip bir hemşirenin günlük bazda bulunması gerekir. Bu kişi, bilhassa yeni gelenlerin ilk tıbbi taramalarını gerçekleştirmeli (özellikle, tüberküloz gibi bulaşıcı hastalıklar için), bir doktora görünme taleplerini almalı, reçetelenen ilaçların temin ve dağıtımını üstlenmeli, tıbbi belgeleri muhafaza etmeli ve genel hijyen koşullarını denetlemelidir.⁷ Bu çerçevede, Merkezde sürekli olarak görev yapacak bir sağlık personeli görevlendirilmesinin, Merkezde verilen sağlık hizmetlerinin süresi ve kalitesinin artırılmasının ve Merkez

⁶ Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi (CPT) Standartları, (CPT/Inf/E (2002) 1 - Rev. 2010) , par. 81.

⁷ Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi (CPT) Standartları, (CPT/Inf/E (2002) 1 - Rev. 2010), par. 91.

revirinin gerekli donanımlarla revir hizmetlerinin sunulması için uygun hale getirilmesinin gerektiği değerlendirilmektedir.

İLAVE GÖRÜŞ

6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu Kurumun görevleri

MADDE 9- (1) Kurumun görevleri şunlardır:

i) Özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek.

h) İşkence ve kötü muamele ile mücadele etmek ve bu konuda çalışmalar yapmak.

ı) İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsanî veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol hükümleri çerçevesinde ulusal önleme mekanizması olarak görev yapmak.

j) Özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin buldukları yerlere haberli veya habersiz düzenli ziyaretler gerçekleştirmek.

MADDE 17- (1) Ayrımcılık yasağı ihlalden zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişi Kuruma başvurabilir....

(2) İlgililer, Kuruma başvurmadan önce bu Kanuna aykırı olduğunu iddia ettikleri uygulamanın düzeltilmesini ilgili taraftan talep eder. Bu taleplerin reddedilmesi veya otuz gün içerisinde cevap verilmemesi hâlinde Kuruma başvuru yapılabilir. Ancak Kurum, telafisi güç veya imkânsız zararların doğması ihtimali bulunan hâllerde, bu şartı aramadan başvuruları kabul edebilir.

(4) Yasama ve yargı yetkilerinin kullanılmasına ilişkin işlemler, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu kararları ile Anayasanın yargı denetimi dışında bıraktığı işlemler başvurunun konusu olamaz.

(8) 9'uncu maddenin birinci fıkrasının (i) bendi kapsamında yapılan başvurular hakkında da bu madde hükümleri uygulanır.

Ulusal Önleme Mekanizması kapsamında TIHEK'in görevi İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsanî veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokolün 19.maddesinde belirtildiği üzere özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin işkence ve diğer zalimane, gayriinsanî veya küçültücü muamele veya cezaya karşı korunması amacı ile **BU KİŞİLERE**

YÖNELİK TUTUMU DÜZENLİ OLARAK İZLEMELER VE ÖZGÜRLÜKLERİNDEN YOKSUN BIRAKILMIŞ KİŞİLERE YÖNELİK MUAMELE VE KOŞULLARIN İYİLEŞTİRİLMESİ VE İŞKENCE VE DİĞER ZALİMANE, İNSANLIK DIŞI YA DA ONUR KIRICI MUAMELE YA DA CEZANIN ÖNLENMESİ İÇİN, İLGİLİ YETKİLİLERE TAVSİYELERDE BULUNMAKTIR.

İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsanî veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokolün 20.maddesinde de Ulusal Önleme Mekanizmasında asgari olarak bulunması gereken yetkiler de belirlenmiştir.

1-Tüm alıkoyma yerlerinde bulunan özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin sayısının yanı sıra, bu tür yerlerin sayısı ve bulunduğu yere yere ilişkin her türlü bilgiye ulaşmak,

2-Bu kişilere yönelik tutum ve alıkonulma koşullarına ilişkin tüm bilgiye ulaşmak,

3-Tüm alıkoyma yerlerine ve bunların binalarına ve tesislerine ulaşmak,

4-Özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerle, tanık bulunmaksızın, doğrudan doğruya ya da gerekli görülüyorsa çevirmen aracılığıyla veya Ulusal Önleme Mekanizmasının konuyla ilgili bilgi verebileceğine inandığı başka herhangi biriyle özel görüşmeler yapmak,

5-Ziyaret etmek istenen yerleri ve görüşmek istenen kişileri serbestçe seçmek.

Özgürlüğünden yoksun bırakılan kimselerin tutulduğu her türden yer TİHEK'in görev alanı içersinde kalmaktadır. Alıkoyma yerlerine yapılan düzenli ve habersiz ziyaretlerin ana amacı alıkonanların insan haklarına saygı gösterilip gösterilmediğini izlemek ve ihlallere, özellikle işkence ve diğer kötü muamele biçimlerine karşı caydırıcı olmaktır.

Ulusal Önleme Mekanizması, alıkoyma yerlerinin ziyaretlerle izlenmesi, özgürlüğünden yoksun bırakılan kişilerin alıkonma koşullarının ve bu kişilere karşı muamelenin tüm yönlerini ilk elden değerlendirerek, zaman içinde işkence ve kötü muameleyi önlemeyi amaçlayan bir süreçtir.

Alıkoyma yerlerine yapılan bu ziyaretlerin önleyici niteliği onu, bağımsız ulusal organların yapacağı diğer türden ziyaretlerden ve özellikle alıkonanların yaptıkları bireysel şikâyetlerin soruşturulması için yapılan ziyaretlerden amaç ve yöntem bakımından ayırır.

Önleyici ziyaretlerin özellikleri Bir kereye mahsus ziyaretler yerine düzenli ziyaretlerdir ve bir sürecin parçasıdır; yani belli bir alıkoyma yerine yapılan ziyaretler belli bir sıklıkla tekrarlanmalıdır.

Bu ziyaretler spesifik bir olaydan sonra değil, önce yapılırlar. Alıkonanlardan gelen şikâyetlere veya spesifik olaylara yanıt olarak yapılmazlar. Açık bir sorun olmasa bile herhangi bir zamanda yapılabilirler.

Bu ziyaretler tekil olayları yanıtlama amacı gütmeyiz. Bunun yerine amacı alıkoyma yerini bir sistem olarak analiz ederek özgürlükten yoksun bırakmayla ilişkili tüm yönleri odaklanmaktır. Amaç alıkonanlara işkence veya kötü muamele veya başka türden bir insan hakları ihlaline yol açabilecek tüm unsurları tespit etmektir.

Suçlama yerine işbirliğine dayalıdır. Ziyaret, uzun vadede sistemi daha iyi hale getirecek somut öneriler sunan, yapıcı bir diyalogun başlangıç noktasıdır.

Ziyaret raporlarının yukarıdaki ilkelere dikkat edilerek hazırlanması gerektiği görüşümdedir.

Av. Harun MERTOĞLU
Kurul Üyesi

KARŞI OY GEREKÇESİ

Muğla Ula Geri Gönderme Merkezi Ziyaret Raporu ile ilgili olarak;

İlgili kurumdan yazılı bilgi ve görüş alınmadan, tek taraflı beyanlar üzerine rapor düzenlendiğinden sayın çoğunluğun kararına katılmıyorum.

Saffet BALIN
Kurul Üyesi